

Önismeret és magyarságkép Zolnai Béla önéletrajzi írásaiban

Tüskés Anna előadása a IX. Nemzetközi Hungarológiai Kongresszuson

Augusztus 24–29. között Miskolc és Sárospatak adott otthont a IX. Nemzetközi Hungarológiai Kongresszusnak, amelynek központi témája Az önismeret forrásai – a magyarságkép változásai volt. A Nemzetközi Magyarságtudományi Társaság, a Miskolci Egyetem és a Tokaj-Hegyalja Egyetem szervezésében megvalósult kongresszus harminc szimpózium keretében mintegy 350 előadót fogadott.

Augusztus 26-án a Miskolci Egyetemen tartották a *Hálózatok, karrier- és professzionalizációs modellek, értelmiségkutatás* című szimpóziumot, Boka László és Biró Annamária szervezésében, amely az elmúlt két évszázad magyar értelmiségi életpályáit, kapcsolathálózatait és karriermodelljeit, valamint a humán tudományok professzionalizációjának kérdéseit vizsgálta.

A szimpóziumon Tüskés Anna, az ELTE HTK Irodalomtudományi Kutatóintézet tudományos főmunkatársa *Önismeret és magyarságkép Zolnai Béla önéletrajzi írásaiban* címmel tartott előadást. Az előadás Zolnai Béla 1944–1948 közötti kolozsvári naplóját az önértelmezés forrásaként vizsgálta, bemutatva, hogy miként rajzolódik ki bennük az irodalomtörténész saját értelmiségi szerepéről, hivatásáról és társadalmi helyéről kialakított képe. Az önéletírás ebben a megközelítésben az önismeret és az identitás folyamatos alakításának eszköze.

Az elemzés arra is kitért, hogy Zolnai számára a szellemi munka az identitás fenntartásának és egyben az önvédelemnek az eszközévé vált: egyetemi oktatás, tudományos munka, fordítás, szótárszerkesztés, szépírás, közéleti írás és naplóírás egyaránt része volt ennek a tevékenységrendszernek. Az előadás bemutatta Zolnai értelmiségi kapcsolathálózatát és európai kulturális horizontját, valamint azt a normatív „magyar úri” eszményt, amelyben összekapcsolódott az európaiság, a műveltség, az önfegyelem, a méltóság, az erkölcsi tartás és az autonómia.

Külön hangsúlyt kapott az 1944 utáni történelmi tapasztalat, amely Zolnai ön- és magyarságképét alapvetően átalakította. A háborús pusztulást, a politikai átrendeződést és az intézményi bizonytalanságot a korábbi polgári világ, egyetemi autonómia és kulturális folytonosság megrendüléseként élte meg; mindezt naplójában „a legnagyobb magyar Mohács” képével foglalta össze. Az előadás a kisebbségi létélmény, a magyar–román viszony és a Nyugat–Magyarország–Balkán civilizációs határképzeteinek vizsgálatán keresztül arra is rámutatott, hogy Zolnai önéletrajzi írásaiban a személyes önismeret és a magyarságról alkotott kép egymást kölcsönösen alakító folyamatként jelenik meg.